

Kaukainen Kaldonskär

Närpiö on suuri kunta, johon kuuluu paljon merenrantaa. Sillä on myös rikkonainen, pitkä ja kapea saaristo Kristiinankaupungin rajalta aina Korsnäsiin saakka.

Saaristo tunnetaan luontoharrastajien keskuudessa aika huonosti, eikä virkistyskäyttökään ole kovin voimakasta, vaikka rannikon läheiset, metsäiset saaret onkin suurelta osin rakennettu täyteen mökkejä.

Vilkkain mökkiaika veneilyineen kestää vain runsaan kuu-kauden verran heinä–elokuussa. Muina aikoina merellä ja saarissa liikkuu lähinnä yksittäisiä kalastajia ja metsästäjiä.

Hankittuani mökkitontin 1995 Nämnpänsistä katselin usein kalasatamasta taivaanrannalla siintävää saariryhmää. Kaukaiset saaret näyttivät houkuttavilta. Veneen hankkimisen jälkeen meni useita vuosia karikkoisten lähivesin opiskeluun. Kun vedenalaiset kivet alkoivat olla tuttuja ja potkuri joka puolelta kolhuilla, oli aika suunnistaa kauemmaksi.

Ensimmäiset retket Kaldonille olivat suurta seikkailua, mutta pian reitti tuli tutuksi ja kas kum-

maa, matkakin tuntui lyhenevän puoleen entisestä. Ennen niin kaukainen Kaldonskär tuntuu nykyisin olevan kivenheiton päässä.

Saareen ajaa suojaisia ja tuttuja reittejä puolessa tunnissa. Saariryhmä sijaitsee Nämnpänsin kylän merialueella, linnuntietä noin viisi kilometriä kylän Öskatanilla sijaitsevasta kalasatamasta etelään.

Kaldonskär muodostuu ryp-päästä lounas–koillinen-suuntaisia saaria ja luotoja. Tämä kunnan ulkomerellisin kolkka koostuu pääsaaresta (Stora Kaldon ja Grässgrund), kuudesta hieman pienemmästä saaresta ja joukosta kallioluotoja.

Vain pääsaarella on metsää, muilla suuremmilla saarilla jonkin verran pensaikkoa ja yksittäisiä puita. Saarissa liikkuminen keskittyy kalamajojen ympäristöön. Niitä on kolmessa saarella. Alue kuuluu kokonaisuudessaan Natura 2000 -luonnonsuojeluohjelmaan, mutta ohjelman toteutus on kesken, eikä keväisiä liikkumisrajoituksia ole.

Kaldonskärin ja mantereen välissä on paljon metsäisiä, myös suojeluun varattuja saaria.

Jaakko Vähämäki

Fälgrund. Kuva: Jaakko Vähämäki.

Nämä välisaaret ovat pohjois-etelä -suuntaisina, pitkulaisia ja kapeina saarina hyviä pikkulintujen muuttolinjoja. Samasta syystä pikkulintumuuttoa ei näe juuri ollenkaan ulompaa Kaldonskäristä.

Osa muutosta menee hajallaan Närpiön rikkonaista rannikkoa pitkin, joten sellaisia määriä lintuja kuin lasketaan keväällä

Kristiinankaupungin Ljusgrundista tai syksyllä Siipyyn tornista, ei voi yleensä nähdä Närpiössä. Silti hyvinä syysmuuttopäivinä saarissa voi laskea tuhansia muuttajia parin aamutunnin aikana.

Parhaita elämyksiä itselleni ovat olleet pyrstötiäisten massa-vaellukset ja sellaiset vastatuuleen matalalla tapahtuvat pikku-

lintumuutot, jolloin linnut lentävät maanpinnassa kohti havainnoitsijaa väistäen vasta viime hetkellä. Myös rannikkoa seuraava kurkimuutto tai hanhien massat voivat näkyä hyvin esimerkiksi Norra Flatskäristä.

Kaldonskärin uloimmat saaret, kuten Fälgrund, ovat loistavia merilintumuuton tarkkailupaikkoja. Tuskin missään muu-

Muuttoaikaan saariston matalilla rannoilla pysähtyy sirrejä. Kuva: Jaakko Vähämäki.

Valkoposkihanhia pesii Kaldonilla ja lähisaarilla jo kymmeniä pareja. Kuva: Jaakko Vähämäki.

Kaldonskärin saaristossa on useampi retkeilijöiden käytössä oleva kalamaja, joista kuvassa on Fälgrundin kämpppä. Kuva: Jaakko Vähämäki.

alla Suupohjassa voi nähdä ruokeja, etelänkiisloja, alleja tai mustalintuja yhtä paljon ja niin lähellä kuin täällä. Vastaavasti rannikkolinjaa tiiviimmin seuraavat vesilinnut menevät ohi selkäpuolitse ja voivat jäädä havaitsematta kokonaan.

Kuikkalintujen ja merimetson muutosta osa menee aina lähempää rannikkoa. Lilla Ledgrundin edustalla oleva Knappelgrundin saari on hyvä paikka näiden lajien kevätmuuton seurantaan.

Myöhäissyksyllä Fälgrund on oiva paikka merisirrin, vuorihempon ja harvinaisuuksien näkemiseen. Uloimmat saaret pysyvät pitkään sulana ja keräävät viivyttelijöitä. Yksin retkeillessäni harvinaisuudet jäävät usein kokonaan etsimättä, koska varsinkin pikkulintujen komppaaminen pensaikkoalueilla vaatisi isomman porukan.

Pesimälajistossa dominoivat merelliset lajit, haahka ja koskelot. Pesiviä ja pesimättömiä

haahkoja on keväisin tuhansien lintujen lauttoina aivan saaren rantavesissä. Silkkiuikut ja pesimättömät kyhmyjoutsenet muodostavat syyspuolella suuria ryhmiä. Myös lokit ja tiirat pesivät suurin joukoin. Merikihuja on useita pareja.

Harvalukuisemmista lajeista mainittakoon riskilä, pilkkasiipi, lapasorsa, jouhisorsa, haapana, ristisorsa ja lapasotka. Merihanhikanta on vahva. Valkoposkihanhi on myös pesinyt alueella jo useita vuosia. Kahlaajista yleisimpiä ovat karikukko, meriharakka ja punajalkaviklo. Merikotka on jokapäiväinen näky.

Pienemmistä linnuista valtalajeja ovat niittykirvinen ja västäräkki. Luotokirvistä tapaa harvakseltaan. Muuttoaikoina rakkolevälleille levähtävät joskus suuretkin sirriparvet. Isommista kahlaajista tundrakurmitsa, punakuiri, pikkukuovi ja valkoviklo muuttavat Fälgrundin kautta säännöllisesti.

Fälgrund on hiekkapohjainen kanervanummea kasvava saari, jonka pohjoisosassa on alavaa kosteaa niittyä. Heinäkuussa niityt loistavat valtavana kukkamerenä. Lajeina ovat meriputki, merinätkelmä, merikohokki, rantakukka, rantatädyke, pietaryrtti, merisaunio ja monet muut. Rauhahan ja maisemien kauneuden takia keskikesäkin on mitä mainiota retkiaikaa.

Joskus sadekuurot yllättävät kesken kesähelteiden. Silloin rakkolevälleille pudottautuu kahlaajien muuttoparvia ja loppukesällä myös pensaikkoihin hyönteissyöjiä. Rakkolevällien koko vaihtelee suuresti veden korkeuden ja tuulen suunnan mukaan.

Saarissa on monipuolinen perhosfauna, mutta erityisesti vaeltajat yllättävät. Syksyisin

Fälgrundin rantakalliolta aukeavat avarat näkymät ulkomerelle. Kuva: Ismo Nousiainen.

voi nähdä runsaasti vaelluksella olevia gammayökkösiä, amiraaleja ja ohdakeperhosia. Satunnaisella syöttirysäpyynnillä olen löytänyt Fälgrundista ja sen lähisaarista myös useita hyvin harvinaisia lajeja. Esimerkiksi sammaltammiyökkönen (*Dryobotodes eremita*) oli uusi laji Etelä-Pohjanmaalle.

Rannikolta ja saarista on löytynyt viimeisen viiden vuoden aikana toistakymmentä muutakin uutta maakuntalajia. Paras perhosaika osuu heinä–elokuuhun, jolloin lintuharrastuksessa on hieman hiljaisempaa, joten sekä lintuja että perhosia harrastamalla riittää runsaasti puuhaa koko kesäksi.

Yllättävää kyllä saarissa näkee myös nisäkkäitä. Hirvet voivat uida aivan uloimpiinkin saariin mehukasta kasvillisuutta syömään. Ketut ja pienemmät nisäkkäät tulevat saariin usein talvella jäätä pitkin, mutta myös kesällä uiden. Runsaina myyrävuosina kärpät, pikkulepinkäiset ja petolinnut kansoittavat saaria.

Saukko viihtyy rannikon tuntumassa.

Kyläläisten kunnostamat kalamajat ovat nykyisin kaikkien retkeläisten käytössä kuten autiotuvat Lapissa. Lisäksi Södra Flatskäretissä on neljäs, aivan uusi palaneen mökin tilalle rakennettu tilava mökki. Mökeissä on takka, laverit ja patjat yöpymistä varten.

Ajoreitin voi aallokossa suunnitella saarten suojaan. Kaikkiin saariin on useita vaihtoehtoisia reittejä. Ulkosaariinkin ajettaessa ainoastaan lyhyen matkaa joutuu kulkemaan syvässä selkävessä, missä tuuli voi nostaa korkean aallokon. Mutta kovassa tuulessa ei ulkosaarissa ole lintujakaan ja retkeily on silloin joka tapauksessa järkevää rannikolla tai lähisaarissa. Niihin pääsee yleensä säällä kuin säällä.

Viime vuosina olen palannut nuoruuden harrastukseni, luontovalokuvauksen pariin. Aluksi houkuttimena olivat kauniit maisemat, mutta sittemmin olen pyr-

kinyt kuvaamaan systemaatisemmin myös kasvi-, lintu- ja perhoslajeja. Koska valokuvaus onnistuu parhaiten ilta- tai aamuvalossa, mutta aamuöinen valvominen on iän myötä tullut yhä rasittavammaksi, retkeilen saarissa mieluiten iltaisin. Aamuretket tulevat vuodenkierrossa retkiohjelmaani enemmän mukaan syksyisin.

Kuten arvata saattaa ei näin monipuolisesti luontoa harrastan enää aikaa kalastukseen. Kalavedet ovat kuitenkin mitä parhaat. Omasta mökkirannasta sain kerran kahdella katiskalla yhdessä yössä yli 200 ahventa. Kaikki kalat kyllä syötiin, mutta sen jälkeen kukaan perheenjäsenistä ei ole enää pitänyt kalaruusta.

Viime vuonna hankin vihdoinkin isomman veneen. Kannattaa kysellä kyytiä Kaldonille ja muihinkin saariin. Retkiseura on tervetullutta erityisesti nyt kun veneen kantavuus ja samalla turvallisuus on huomattavasti edellistä pikkivenettä parempi. ■